

ارزش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه از منظر بیانیه گام دوم انقلاب، براساس

استراتژی نظریه پردازی داده بنیاد

فرهاد نظری

دکتری زبان و ادبیات فارسی، رئیس اداره حراست و مدرس دانشگاه فرهنگیان همدان. رایانامه: nazari2523@gmail.com

چکیده

یکی از مسائل اساسی همه جوامع بشری، رعایت اخلاق حرفه ای است. اگر ذخیره اخلاقی در وجود انسان کاهش یابد، دچار لغزش ها و گمراهی های بزرگی خواهد شد. بنابراین در حال حاضر خلاء یک منشور اخلاق حرفه ای در ادارات و سازمان های کشور و به ویژه در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، احساس می شود که بومی و متناسب با نیازهای نظام و انقلاب اسلامی باشد. این پژوهش سعی نموده این الگو را براساس بیانیه گام دوم انقلاب شناسایی نماید. تولید و نشر منشور اخلاق حرفه ای با توجه به آن بیانیه، افق جدیدی را باز نموده و جهت گیری های درستی را برای آن ها ایجاد می نماید؛ تا به اهداف غایی انقلاب اسلامی، یعنی تمدن سازی نائل شوند. در این پژوهش با استفاده روش جمع آوری اطلاعات، به صورت کتابخانه ای و استفاده از مزیت استراتژی نظریه پردازی داده بنیاد در حوزه تجزیه و تحلیل اطلاعات، کلیه مقولات، مفاهیم و زیر مفاهیم ارزش های اخلاق حرفه ای را احصا نموده و به صورت طبقه بندی، به عنوان یک منشور ارزش های اخلاق حرفه ای تبیین شده است. در بیانیه گام دوم انقلاب، ۲۲ ارزش اساسی و ۲۱ ارزش کاربردی در ۵ مقوله اخلاق حرفه ای فردی، اجتماعی، دینی، سازمانی و مدیریتی جمع بندی شد. براساس اهداف غایی بیانیه، رعایت این بایسته ها و ارزش های اخلاق حرفه ای، در درجه اول، به خودسازی و در درجه دوم، به جامعه سازی و در درجه سوم به تمدن سازی منجر خواهد شد.

کلید واژه ها: ارزش های اخلاق حرفه ای، دانشگاه، بیانیه گام دوم انقلاب.

۱-مقدمه

شاید مباحث اخلاقی از زمان به وجود انسان بر روی زمین آغاز شده باشد. از حضرت آدم (ع) تا سایر پیامبران الهی یکی پس از دیگری به تهذیب نفوس و تکمیل اخلاق - که خمیر مایهٔ سعادت انسان هاست - پرداخته‌اند، لیکن بزرگ‌ترین معلم اخلاق، پیامبر اسلام (ص) با شعار «أَمَّا بَعَثْتُ لَأَتِمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ» (مجلسی، ۱۳۸۸، ج ۱۶: ۲۱۰) مبعوث شد و خداوند تعالی در مورد ایشان فرموده است: «وَإِنكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ»^۱ اخلاق تو بسیار عظیم و شایسته است. قطعاً اخلاق نبوی را باید اخلاق قدسی و الهی بشماریم. « اخلاق که مجموعه‌ای از بایدها و نبایدها و جزو فطریات و بدیهیات عقلی بشر است، یکی از مهمترین هدف‌های پیامبران در نظر قرآن است؛ زیرا اعتلا و سعادت انسان در گرو پایبندی و آراستگی به اخلاق الهی است، تا جایی که پیامبر اکرم (ص) هدف از بعثت خود را تکمیل کرامت‌های اخلاقی بیان فرموده‌اند». (مشایخی پور، ۱۳۹۰: ۳۸) واژه اخلاق، روزمره و فراوان به کار برده می‌شود، بدون روشن شدن مفهوم درست و کامل آن، این مفهوم، پیچیده است و به روشن‌سازی بیشتری نیاز دارد. علم اخلاق با مطالعه علمی در ارتباط است که بیشتر اصول، ارزش‌ها و هنجارها را برای زندگی و عمل انسان مدنظر قرار می‌دهد. (نوربرگ و جانسون، ۲۰۰۷: ۲۷۸)^۲ دانشمندان اخلاق، در متون اسلامی این واژه را در معانی متعددی به کار برده‌اند یکی از معانی رایج تر این است که « صفات یا ملکات نفسانی که در نفس انسان رسوخ کرده و پایدار شده باشد و باعث می‌شود؛ کارهای متناسب با آن صفات به طور خودجوش و بدون نیاز به تفکر و تأمل از انسان صادر شود». (ابن مسکویه، ۱۳۷۱: ۲۳) به عبارتی دیگر « اخلاق، علمی است که سرچشمه‌های اکتساب صفات نیک و راه مبارزه با صفات بد و آثار هر یک را در فرد و جامعه مورد بررسی قرار می‌دهد». (هدایتی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۷) رعایت اخلاق در تمام امور سازمان و تأثیر آن بر کارایی و اثربخشی سازمان مورد توافق محققان قرار گرفته است. (بهشتی‌فر و همکاران، ۱۳۸۹: ۲)

از آنجا که مسائل مطرح شده در بیانیه گام دوم عمدتاً اشاره به بحث منابع انسانی و به ویژه جوان‌گرایی دارد و یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های پیشرفت، رشد و اعتلای دانشگاه‌ها، منابع انسانی همراه با اخلاق حرفه‌ای است. از جمله شاخص‌های مهم تمدن اسلامی، نقش محوری اخلاق و معنویت است. در اهمیت بررسی واژه‌های اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، همین بس که بسامد این کلمات (اخلاق و معنویت)^۳ نسبت به واژه‌های دیگر قابل توجه است. حسین خنیفر با اشاره به سفارش مقام معظم رهبری، به بحث معنویت و اخلاق، بیان می‌کند که: «این محور بر اخلاق حرفه‌ای متجلی می‌شود، هر

^۱ قرآن کریم، سوره قلم: آیه ۴.

^۲Norberg & Johansson.

^۳ بسامد واژه اخلاق در بیانیه ۲۱ بار و معنویت ۱۲ بار است.

انسانی که مبادی معنویت، مناسکی و اخلاق باشد آسیب نخواهد دید». (خنیفر، ۲۰ آذر ۱۳۹۸، نشست علمی^۴) وی واژه های نظام انقلابی، انقلاب اسلامی، مدیریت جهادی، ثبات و امنیت، علم و فناوری و پژوهش، عدالت، اقتصاد، مبارزه با فساد، معنویت و اخلاق، سبک زندگی، دشمن شناسی، استقلال و آزادی را از کلید واژه های اصلی این بیانیه می داند. (همان)

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در واقع یکی از اساسی ترین منشورهای این نظام است که سه مرحله را برای نظام تبیین می کند. مرحله آغاز انقلاب اسلامی ایران، دورانی که بدون الگو، پیشینه و تجربه به زیبایی و درستی، ترکیب جمهوریت و اسلامیت را ابداع کرده و به جهانیان، نمونه جدید حکومت داری را عرضه نمود؛ حرکتی که بزرگ ترین و مردمی ترین انقلاب جهانی عصر ما بود با ویژگی های خاصی که از زبان ایشان شنیدنی است. رهبر معظم انقلاب در مرحله اول، سه نکته مهم و کلیدی را بیان می فرماید و آن را در گام دوم نیز یادآور می شوند که عبارتند: از تهذیب نفس و اخلاق و در واقع خودسازی، جامعه پردازی و سپس تمدن سازی.

در عقلانیت دینی، جوامع انسانی زمانی به سمت پیشرفت و تعالی حرکت می کنند که نه تنها زیرساخت و هسته اصلی مذکور یعنی اخلاقیات را نفی یا سرکوب نکرده، بلکه آن هسته را تقویت و گسترش دهند طوری که مردم آن جامعه در تمام ابعاد زندگی از جمله حرفه، کار، زندگی و ... در درجه اول به مردمی اخلاقی و انسانی، تبدیل شوند. از این رو با توجه به این عقلانیت، سؤال محوری این پژوهش آن است که:

براساس نظرات و اندیشه مقام معظم رهبری (زیدعزه) به عنوان یک مجتهد جامع الشرایط و رهبر جهانی، در بیانیه گام دوم انقلاب، مقولات و مفاهیم ارزش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها کدامند و دارای چه طبقه بندی و سطوحی هستند؟

رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم، نظرات ارزشمندی را پیرامون تأثیر و نقش اخلاق حرفه ای در بین جوانان جامعه ایراد فرموده اند که در این مقاله به بررسی این موضوع پرداخته می شود و اگر بخواهیم بیانیه گام دوم انقلاب را خلاصه کنیم، تلخیص و تخلیص این بیانیه، جوانگرایی است و این در حالی است که نکات زیادی در این بیانیه آمده، اما بحث جوانگرایی مورد توجه رهبر انقلاب بوده است و از آنجا که اکثریت دانشجویان را قشر جوان تشکیل می دهد؛ لذا هدف این پژوهش ارائه الگوی اخلاق حرفه ای در مراکز آموزش عالی و دانشگاه ها براساس فرمایش مقام معظم رهبری (زیدعزه) در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است. تولید و نشر چنین منشوری، افق جدیدی را گشوده و جهت گیری های درستی را برای آن ها ایجاد می نماید تا به اهداف عالی انقلاب اسلامی؛ یعنی شکل گیری تمدن اسلامی دست پیدا نماید. از این رو، تمایز این پژوهش ناظر به هدفی است که دنبال می نماید و

^۴ <https://akhbarelmi.ir/137725/>

دیگر اینکه مبتنی بر منویات و فرمایشات مقام معظم رهبری (زیدعزه) با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب است و به عنوان یکی از اولین آثار در این حوزه نگارش شده است؛ بنابراین سؤالات این تحقیق به صورت زیر است:

۱- ارزش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، مبتنی بر متن بیانیه گام دوم، دارای چند سطح و طبقه کلی است؟

۲- مولفه ها، مقولات، مفاهیم و زیرمفاهیم اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، از منظر بیانیه گام دوم انقلاب، چیست و در چه طبقات و سطوحی قرار می گیرد؟

برای پاسخ به این سؤالات ابتدا مروری بر ادبیات اخلاق حرفه ای شده و سپس با استفاده از مزیت استراتژی نظریه پردازی داده بنیاد در حوزه تجزیه و تحلیل اطلاعات، به بررسی بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته شده و در نهایت منشور ارزش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، از این منظر تبیین شده است.

۱- ادبیات نظری

۱-۲- مبانی نظری پژوهش

با عنایت به اینکه انسان دارای شأن، شغل و موقعیت ویژه ای در جامعه می باشد؛ لذا باید در کسب و احراز فضائل و نیز دوری از رذائل اخلاقی، بیشتر بکوشد. برای نهادینه سازی اخلاق در فرهنگ سازمانی، نیازمند ترویج مستمر و اثربخش اخلاق در همه ارکان در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی (مدیران، استادان، کارکنان، دانشجویان، شرح وظایف، آیین نامه ها، ساختار و...) هستیم. اخلاق حرفه ای در در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، سبب می شود که این اخلاق، خود به خود به افراد دیگر جامعه انتقال یابد. اخلاق متکی بر اخلاق حرفه ای سازمانی، در جامعه سبب پیشرفت آن کشور می شود و این نکته مهم، اهمیت پرداختن به این موضوع را رسانده و توجه خاص رهبری معظم انقلاب را نیز بیش از پیش جلب نموده است.

صاحب نظران و اندیشمندان، تعاریف بسیاری را برای اخلاق حرفه ای بیان نموده اند که از آن جمله، به صورت اختصار می توان به موارد زیر اشاره نمود:

« اخلاق حرفه ای از شاخه های مهم اخلاق کاربردی است. در تعریف اخلاق کاربردی گفته اند؛ بخشی از اخلاق که به مباحث و معضلات عملی، به نحو خاص و مستقیم توجه می کند». (فرامرزی قرامکی، ۱۳۸۷: ۱۵۶) و به عبارت دیگر « اخلاق حرفه ای مجموعه ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری است که رفتار افراد و گروه ها را تعیین می کند. در حقیقت، اخلاق حرفه ای یک فرآیند تفکر عقلانی است که هدف آن محقق کردن این امر است که چه ارزش هایی را چه موقع باید حفظ و اشاعه نمود. اخلاق حرفه ای نوعی تعهد اخلاقی و وجدان کاری نسبت به هر نوع کار، وظیفه و مسئولیت است». (داودی و بهادری، ۱۳۹۶:

۱۶۸) و از نظرگاه دیگر «اخلاق حرفه ای مجموعه ای از آیین نامه ها و مقرراتی است که عمل اخلاقی را برای آن حرفه مشخص و خاص تعریف می کند و چارچوبی برای عمل و قضاوت اخلاقی یا غیراخلاقی هر حرفه محسوب می شود.» (بشیری و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۱۱) و فرامرزقرامکی که به نوعی بنیان گذار اخلاق حرفه ای نوین در ایران نامبردار شده است؛ در تالیف دیگر خود بیان می دارد که « مسئولیت پذیری در محیط زندگی شغلی را اخلاق حرفه ای می نامیم» (فرامرز قرامکی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۱) نقطه مشترک تعاریف فوق، این است که اخلاق حرفه ای در حقیقت، نوعی وجدان کاری و مسئولیت پذیری شغلی است که براساس چارچوب، اصول و مقررات باشد.

برخی از پژوهش ها نیز مؤلفه هایی برای اخلاق حرفه ای عنوان می نمایند؛ که قابل توجه و بررسی است: « اخلاق حرفه ای دارای هشت مؤلفه اساسی می باشد که عبارت اند از: اخلاق عدالت محوری، اخلاق حمایت محوری، اخلاق فکری، اخلاق فایده محوری، اخلاق آموزشی، اخلاق ارتقای سازمانی، اخلاق وظیفه محوری و در نهایت اخلاق حقوق محوری است.» (موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۹) پیش از ورود به بحث اصلی، لازم است که توضیحات مختصری از واژه و عنوان « اخلاق» بیان شود.

۲-۲- اخلاق چیست؟

در مورد واژه اخلاق تعاریف زیادی ارائه شده است برخی اخلاق را در دو مفهوم عام آن به کار می برند: اولین مفهوم اینکه اخلاق « مجموعه موازین و معیارهای تعیین شده از سوی شرع است که در امر سازندگی روابط انسان به کار می آید و موجب رشد می گردد و معنی دوم اینکه فرد در برقراری ارتباط با دیگران اعم از خانواده، محیط کار و اجتماع به ضوابطی قائل گردد.» (ملکی، ۱۳۹۵: ۱۳) برخی دیگر مانند قرامکی، مفاهیم گوناگونی برای اخلاق قائلند: « عده ای اخلاق را ترمز می انگارند و می گویند که اگر ما اخلاقی باشیم؛ در رقابت ها عقب می مانیم؛ چون رقبای ما پایبند اخلاق نیستند، عده ای قائل به سرسره انگاری اخلاق هستند و فکر می کنند که اگر بخواهند اخلاقی باشند؛ همیشه باید عقب تر بروند و هزینه بدهند و نه تنها جلوی پیشرفتشان گرفته می شود؛ بلکه عقب ماندگی هم پیدا می کنند، در کشور ما رایج ترین انگاره، پند انگاری است. اخلاق، اولاً دانش است و در آن حرف بی حساب و بی دلیل نمی توان زد و حتماً باید روشمند عمل کنیم؛ ثانیاً دانشی است که باید به تشخیص معضلات اخلاقی بپردازد.» (قرامکی، ۱۳۹۴: ۹)

اگر به تعاریفی که در مورد اخلاق به طور خاص یا عام در منابع گوناگون، ارائه شده دقت نماییم؛ تشابهات و اشتراکات قابل توجهی در آن تعاریف به چشم می خورد، لیکن اگر بخواهیم تعریفی از اخلاق بیان کنیم که در بحث مورد نظر ما یعنی اخلاق حرفه ای جای تأمل و دقت نظر داشته باشد و از سوی دیگر به نوعی جمع بندی تعاریف ارائه شده باشد؛ به تعریف زیر بسنده می کنیم:

اخلاق عبارت است از «الگوی رفتار ارتباطی درون شخصی و برون شخصی مبتنی بر رعایت حقوق طرف مقابل». (ملکی، ۱۳۹۵: ۱۵) و اگر این تعریف را مورد نظر قرار دهیم؛ واژه هایی کلیدی مانند رفتار ارتباطی، درون شخصی، برون شخصی و حقوق، نظرمان را جلب می نماید.

رهبر معظم انقلاب در بخشی از بیانیه می فرمایند: «معنویت به معنی برجسته کردن ارزش های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت دهنده همه حرکت ها و فعالیت های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می آفریند.» (حسینی خامنه ای، ۱۳۹۷: ۳۷) در بیان دیگر اخلاق را اصل و اساس می دانند و در سخنانی دیگر، هویت و شاکله اصلی جامعه را هویت اخلاقی آن می دانند.^۵

۳-۲- مفهوم اخلاق حرفه ای

اخلاق حرفه ای یکی از مسائل اساسی همه جوامع بشری است. متأسفانه در جامعه بشری کمتر به اخلاق حرفه ای توجه می شود. جامعه ما نیازمند آن است تا برای تحقق ویژگی های اخلاق حرفه ای مانند ایثار، گذشت، کمک رسانی، دلبستگی به کار، روحیه مشارکت و اعتماد، ایجاد تعامل با یکدیگر و... فرهنگ سازی شود. «امروزه یکی از مهم ترین متغیرها در موفقیت هر سازمان، رعایت اخلاق به عنوان تنظیم کننده روابط میان انسان ها است.» (بیگزاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۳)

بسیاری از کشورهای صنعتی به این بلوغ رسیده اند که به تحقیقات درباره اخلاق حرفه ای جایگاه ویژه ای بدهند؛ زیرا بی اعتنائی به مسائل اخلاقی و فرار از مسئولیت ها و تعهدات اجتماعی، باعث از بین رفتن این ویژگی می شود.

وقتی از حوزه فردی و شخصی به حوزه کسب و کار گام می نهیم، سخن از اخلاق حرفه ای یا اخلاق شغلی به میان می آید؛ مانند: اخلاق پزشکی، اخلاق علمی و پژوهشی، اخلاق دانشگاهی، اخلاق معلّمی، اخلاق مهندسی و نظایر آن. «اخلاق حرفه ای، مجموعه ای از ویژگی های رفتاری است که منجر به رعایت حقوق مشترک همکاران و مشتریان می شود.» (میرکمالی، ۱۳۸۹: ۲۵۴)

در ابتدا مفهوم اخلاق حرفه ای به معنای اخلاق کار و اخلاق مشاغل به کار می رفت. اخلاق حرفه ای، متعهد شدن انرژی ذهنی و روانی و فیزیکی فرد یا گروه به ایده جمعی است در جهت اخذ قوا و استعداد درونی گروه و فرد، برای توسعه به هر نحوی

^۵ دیدار با رئیس و مدیران سازمان صداوسیما، ۱۱ آذر ۱۳۹۹.

است. اخلاق حرفه‌ای یکی از شعبه‌های جدید اخلاق است که می‌کوشد به مسائل اخلاقی حرفه‌های گوناگون پاسخ داده و برای آن اصولی خاص دارد. «مسئولیت پذیری در محیط زندگی شغلی را اخلاق حرفه‌ای می‌نامیم. اخلاق حرفه‌ای، همانند اخلاق خانواده و اخلاق شهروندی از اقسام اخلاق کاربردی است و خود بر حسب گوناگونی مشاغل و حرفه‌ها، تنوع می‌یابد.» (قراملکی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۱) اخلاق حرفه‌ای به مسائل و پرسش‌های اخلاقی و اصول و ارزش‌های اخلاقی یک نظام حرفه‌ای می‌پردازد و ناظر بر اخلاق در محیط حرفه‌ای است.

اخلاق فردی، مسئولیت‌پذیری فرد است در برابر رفتار فردی خود، صرفاً به منزله یک فرد انسانی، و اخلاق شغلی، مسئولیت‌پذیری یک فرد است به صاحب یک حرفه یا پست سازمانی گفته می‌شود. این اخلاق، دربرگیرنده مجموعه‌ای از احکام ارزشی، تکالیف رفتار و سلوک و دستورهایی برای اجرای آن‌هاست.

از میان تعاریف اخلاق حرفه‌ای تعریف قراملکی و همکاران را مبنا قرار می‌دهیم که چنین بود «مسئولیت‌پذیری در محیط زندگی شغلی را اخلاق حرفه‌ای می‌نامیم». در این پژوهش، از حیث عملیاتی، اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه و مراکز آموزش عالی، به مجموعه‌ای از گزاره‌ها و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای بیانیه گام دوم انقلاب را در پنج مقوله اصلی اخلاق حرفه‌ای فردی، اجتماعی، دینی، سازمانی و مدیریتی در دانشگاه‌ها جمع بندی می‌شود.

نمودار ۱- ابعاد و مقولات اخلاق حرفه‌ای دانشگاهی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

۴-۲- مزیت وجود اخلاق حرفه‌ای

اخلاق حرفه‌ای محتاج یک نظام اخلاقی است. در جهان نظام‌های اخلاقی مختلفی وجود دارد. اخلاق حرفه‌ای نقش راهبردی در موفقیت معطوف به آینده سازمان دارد و دوری از آن‌ها سازمان‌ها را سخت آسیب پذیر و متضرر کرده است. دستیابی سازمان به اخلاق حرفه‌ای موجب مزیت استراتژیک می‌شود.

سازمان‌ها از طرفی خواهان اخلاق هستند و از طرف دیگر اخلاق ورزی و پایبندی به اخلاقیات را مشکل ساز می‌بینند و این مهمترین مانع سازمان‌ها در روی آوردن به اخلاق حرفه‌ای است. مشکل عمده سازمان‌ها در این مقام مهارت مواجهه با مسایل اخلاقی سازمان است. در حقیقت «مهم‌ترین توقع ما از دانش اخلاق حرفه‌ای، رشد است. اخلاق حرفه‌ای به عنوان یک حوزه تخصصی اخلاق عام است». (قرامکی، ۱۳۹۴: ۱۱ و ۹) البته لازم به یادآوری است که، دو واژه حرفه و شغل، گاهی به صورت مترادف و به معنای پیشه و کار، استفاده و تلقی می‌شوند. اما رویکرد دقیق این دو واژه، دارای دو مفهوم متمایز و البته مرتبط هستند. در حالی که «حرفه علاوه بر مؤلفه‌های شغل، حداقل از شش مؤلفه دیگر برخوردار است: دانش تخصصی، تجربه شغلی، مهارت، توانایی، نگرش متمایز و تعهد حرفه‌ای یا مرام اخلاقی». (فرامرزی قرامکی، ۱۳۹۳: ۶۸) حرفه‌گرایی رمز و راز ماندگاری حرفه‌ای‌ها و زمینه توسعه کشورها است و به همین دلیل کشورها بر حرفه‌گرایی تأکید دارند تا شغل‌گرایی، در حقیقت حرفه‌گرایی اراده و عزم یک ملت برای ارتقای کیفی همه مشاغل بوده است. در کشورهایی که سیاست شغل‌گرایی رایج است توسعه خاصی در مقایسه با کشورهای حرفه‌گرا ندارند.

3- روش‌شناسی تحقیق

3-1- روش تحلیل داده بنیاد

استراتژی پژوهشی این تحقیق، تئوری داده بنیاد یا روش رویش نظریه است. «نظریه‌پردازی داده بنیاد، روشی پژوهشی برای علوم اجتماعی است که توسط دو جامعه‌شناس آمریکایی، باری گلیسر^۶ (متولد ۱۹۳۰م.) و استراوس^۷ (۱۹۱۶-۱۹۹۶م.) تدوین شده است». (دانایی و امامی، ۱۳۸۶: ۷۲) این استراتژی، به تحقیق کیفی گرایش دارد که با همکاری گلیسر و استراوس رشد و توسعه یافته است. روش‌ها و رویه‌های منظم، پژوهشگر را قادر می‌سازد. تا نظریه مستقل بسازد؛ نظریه‌ای که با معیارهای علمی مطابقت نماید. درحالی که رویه‌ها چنان طراحی شده‌اند که دقت تحلیلی و قاطعیت را فراهم می‌سازد، خلاقیت نیز عنصر مهمی

⁶ Glaser

⁷ Strauss

است. خلاقیت، محقق را قادر می‌سازد تا سؤال‌های داده‌ها را مطرح کند و با مقایسه‌هایی، به بصیرت‌هایی درباره پدیده و به تنظیم نظری داده‌ها نائل آید.

این استراتژی پژوهش بر سه عنصر: مفاهیم، مقوله‌ها (طبقه‌ها) و قضیه‌ها استوار است. همچنین در این پژوهش، سه فرآیند «فرضیه‌ها» از ابتدا تحلیلی مشخص وجود دارد که رویه‌های نمونه‌گیری نوعاً براساس آن‌ها انتخاب می‌شوند. این سه فرآیند عبارت‌اند از: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی (الوانی و همکاران، ۱۳۸۶) همچنین این استراتژی می‌تواند با رویکرد استراوس و کوربین^۸ و رویکرد گلیسر انجام بگیرد که محقق می‌بایست به مدل پیشنهادی آن‌ها در کدگذاری محوری دست پیدا نماید ولی در رویکرد استراوس و کوربین چنین قیدی وجود ندارد. لذا با توجه به هدف اصلی تحقیق، شناسایی یک سری مؤلفه‌ها و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای و نه رسیدن به مدل خاص و همچنین تبیین یک نظریه بود، لذا رویکرد انتخابی در این تحقیق، براساس رویکرد استراوس و کوربین تنظیم شده است و دلیل انتخاب استراتژی نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، این است که این استراتژی در مقایسه با سایر استراتژی‌های تحقیق کیفی همچون تحلیل مضمون و... از قوت و مزیت‌های تحلیلی بالایی مانند کدگذاری داده‌ها، برخوردار هست و می‌توانیم فرآیند تحقیق را به خوبی در جهت نشان دادن یافته‌های تحقیق برای مخاطب به تصویر بکشیم.

3-2- روش جمع‌آوری اطلاعات

روش جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، به صورت کتابخانه‌ای است، بدین منظور با مراجعه به مقالات، کتاب بیانیه گام دوم، سایت اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری (زیدعزه)، بیانات مقام معظم رهبری (زیدعزه) گردآوری گردید.

4- یافته‌های مقاله

4-1- کدگذاری باز

4-1-1- نمونه تئوریک: مفاهیم اخلاق حرفه‌ای بیانیه گام دوم انقلاب مرتبط با دانشگاه‌ها

در کدگذاری باز نمونه تئوریک، متن کتاب ۴۸ صفحه‌ای بیانیه گام دوم انقلاب، مبنای پژوهش قرار داشت.

⁸ Corbyn

۱۶	قانون گرایی	b۴۵
۱۷	حمایت از دیگران	b۴۴ .b۴۴
۱۸	تکریم	b۳۴
۱۹	خدامحوری	b۴۳ .b۳۶ .b۳۴ .b۲۴ .b۱۴
۲۰	معنویت	.b۳۸ .b۳۸ .b۳۸ .b۳۷ .b۳۷ .b۳۷ .b۳۳ .b۳۰ .b۲۶ .b۲۴ .b۱۷ .b۱۳
۲۱	اخلاق	.b۳۸ .b۳۸ .b۳۸ .b۳۷ .b۳۷ .b۳۷ .b۳۷ .b۳۵ .b۳۳ .b۳۰ .b۲۶ .b۲۵ .b۲۵ .b۲۵ .b۲۴ .b۱۳ .b۴۷ .b۴۵ .b۳۸ .b۳۸
۲۲	اعتقاد	.b۳۵ .b۱۹
۲۳	آزادی و آزادی خواهی	.b۴۵ .b۴۵ .b۴۵ .b۴۵ .b۴۵ .b۴۵ .b۳۴ .b۳۳ .b۱۸ .b۱۳
۲۴	قاطعیت و حساسیت	.b۴۳ .b۱۴ .b۱۳
۲۵	عملگرایی	b۴۵ .b۳۹ - b۳۰ .b۳۰ .b۱۶ .b۱۵ .b۱۴
۲۶	تلاش و کوشش	.b۴۷ .b۴۳ .b۳۸ .b۳۷ .b۳۲ .b۳۱ .b۲۷ .b۱۳ .b۱۲
۲۷	جهادی	.b۴۷ .b۴۶ .b۳۱ .b۳۰ .b۲۸ - b۲۸ .b۲۶ .b۲۴ .b۱۹
۲۸	انقلاب، جهادورستاخ یز علمی	b۳۷ b۳۵ b۳۷ ۳۷
۲۹	فساد ستیزی	b۴۳ .b۴۲ .b۴۲ .b۴۲ .b۴۲ .b۴۱ .b۴۱ .b۳۳ .b۲۶ .b۲۵ .b۱۷
۳۰	صبر و مقاومت	۴۶ .b۴۱ .b۴۰ .b۲۹ .b۲۹ .b۱۲
۳۱	اندیشمندی	.b۴۵ .b۳۱ .b۳۰
۳۲	هوشمندی	.b۴۷ .b۳۸
۳۳	عقلانیت	b۱۳
۳۴	با اراده	.b۲۰ .b۱۴
۳۵	همت و اراده	.b۳۱ .b۳۰ .b۲۰ .b۱۴ .b۱۱
۳۶	مدیریت جهادی	b ۳۹ .b۲۰ .b۲۰ .b۱۹

۳۷	آینده نگری	b۱۵، b۱۶، b۱۶، b۱۷، b۳۰، b۳۳، b۳۴، b۳۴، b۳۴، b۴۴
۳۸	خردگرایی	b۳۲، b۳۲
۳۹	روحیه انقلابی	b۱۱، b۱۱، b۱۴، b۱۴، b۱۲۵، b۱۸، b۱۸، b۱۸، b۲۷، b۲۸، b۲۸، b۳۰، b۳۱، b۳۱، b۴۲، b۴۴، b۴۶، b۴۷
۴۰	امیدواری	b۱۸، b۲۴، b۲۸، b۳۱، b۳۳، b۳۳، b۳۳، b۳۴، b۳۴، b۳۴، b۴۴، b۴۴، b۴۷

گام بعدی، استخراج مفاهیم و مقوله‌ها از نمونه‌های تئوریک جدول ۱ را می‌توان در جدول ۲ مشاهده نمود.

در مجموع در نمونه‌گیری تئوریک، ۵ مقوله و ابعاد اصلی ۴۰ مفهوم و تعداد ۲۲۵ زیرمفهوم به شرح زیر استخراج شده است:

جدول ۲ - ظهور ابعاد و مقوله‌ها از مفاهیم استخراج شده در نمونه تئوریک جدول ۱

مقوله و ابعاد	مفاهیم	نشانه و زیر مفهوم	مقوله و ابعاد	مفاهیم	نشانه و زیر مفهوم
۱ وظایف فردی	ایثار	b۲۵ - b۳۷	۳ وظایف دینی و مذهبی	اعتقاد	b۱۹، b۳۵
	اخلاص	b۲۴، b۳۷		معنویت	b۱۳، b۱۷، b۲۴، b۲۶، b۳۰، b۳۳، b۳۷
	توکل	b۳۷		اخلاق	b۱۳، b۲۴، b۲۵، b۲۵، b۲۶، b۳۰، b۳۳
	دانایی	b۱۵، b۳۵، b۴۱، b۴		خدایمحوری	b۱۴، b۲۴، b۳۴، b۳۶، b۴۳
	حکمت	b۴۶، b۴۶		سبک زندگی اسلامی	b۳۳، b۳۵، b۴۷، b۴۷
	ابتکار	b۳۰، b۳۴		ایمان	b۱۴، b۱۸ - b۱۹، b۱۹، b۲۵، b۳۱، b۳۷، b۴۳
	نظم	b۱۴		قاطعیت و حساسیت	b۱۳، b۱۴، b۴۳
	شجاعت	b۱۵، b۳۷، b۴۶		عملگرایی	b۱۴، b۱۵، b۱۶، b۳۰، b۳۰ - b۳۹، b۴۵

			تواضع	b۳۷	سلامت اداری	b.۴۲b. ۴۳
		۴	اعتماد به نفس	b۳۷ .b.۳۲	تلاش و کوشش	b.۳۸ .b.۳۷ .b.۳۲.b.۳۱.b.۲۷ .b.۱۳.b.۱۲ b.۴۷ .b.۴۳
		وظایف	مسئولیت	b.۳۷ b۳۰ .b.۱۵	روحیه جهادی	b۳۱b.۳۰ .b.۲۸.b.۲۸.b.۲۶.b.۲۴.b.۱۹ b.۴۷.b.۴۶.b.۳۷ b۳۷ b ۳۵
			پذیری	b۴۰ .b.۳۸ .b.۳۷	فساد ستیزی	b.۴۲ .b.۴۱ .b.۴۱ .b.۳۳ .b.۲۶ .b.۲۵ .b.۱۷ b۴۳ .b.۴۲ .b.۴۲ .b.۴۲
		سازمان			سازمان	
		دانشگاه				
			ی	خیرخواهی	b۳۷	آزادی و آزادی خواهی
			گذشت	b۳۷ .b.۱۵	تکریم	b۳۴
			روحیه برادری	b.۲۵ .b.۱۳	روحیه انقلابی	b۱۸.b.۱۸.b.۱۸.b.۱۲۵.b.۱۴.b.۱۴.b.۱۱.b.۱۱ b.۳۰ .b.۳۰ .b.۲۸ .b.۲۸.b.۲۷۷. b۴۷.b.۴۶.b.۴۴.b.۴۲.b.۳۱.b.۳۱
		وظایف اجتماعی	قانون گرایی	b۴۵	روحیه انقلابی	b۱۸.b.۱۸.b.۱۸.b.۱۲۵.b.۱۴.b.۱۴.b.۱۱.b.۱۱ b.۳۰ .b.۳۰ .b.۲۸ .b.۲۸.b.۲۷۷. b۴۷.b.۴۶.b.۴۴.b.۴۲.b.۳۱.b.۳۱ b.۴۵ .b.۳۱ .b.۳۰
			حفظ آرمان ها	b.۴۶ .b.۱۳ .b.۱۱ b.	اندیشمندی	
			حمایت دیگران	b۴۴ .b.۴۴	هوشمندی	b.۴۷ .b.۳۸
		۵	جوان گرایی	۲.b.۲۰ .b.۱۶.b.۱۵ ۲۵.b.۲۵.b.۲۵b۴ b.۲۶.b.۲۶b.۲۵.b ۲.b.۲۸b.۲۷.b.۲۷ ۳۰.b.۳۰ .b.۳۰ .b.۸	عقلانیت	b۱۳
			تصمیم گیری			b۴۱ .b.۴۱ .b.۴۵
			همت و اراده			b.۳۱ .b.۳۰ .b.۲۰ .b.۱۴.b.۲۰ .b.۱۴b۱۱
			امیدواری			b.۳۳.b.۳۳ .b.۳۳ .b.۳۱ .b.۲۸ .b.۲۴ .b.۱۸ b.۴۷ .b.۴۴ .b.۴۴ .b.۳۴ .b.۳۴ .b.۳۴

b ۳۹، b۲۰، b۲۰، b۱۹	مدیریت جهادی	وظایف	۳۱، b۳۰، b۳۰، b		
b۳۰، b۳۳b۲۴، b۲۳، b۲۳، b، b۲۳b۱۳	عدالت	مدیریت	b۳۴، b۳۱، b۳۱b		
۴۳ b ۴۳، b۴۳، b۴۳، b ۳۹، b۳۹		ی	۴، b۳۸، b۳۷b۳۴،		
b۳۰، b۳۳b۲۴، b۲۳، b۲۳، b، b۲۳b۱۳	عدالت		۴۴، b۴۱b۴۱، b۰		
۴۳ b ۴۳، b۴۳، b۴۳، b ۳۹، b۳۹	آینده نگری		b۴۵b۴۴، b۴۴، b		
b۳۴، b ۳۳، b۳۰، b۱۷، b۱۶، b۱۶، b۱۵			b۴۷، b۴۷،		
b۴۴، b۳۴، b۳۴					
b۳۲، b۳۲	خردگرایی		۳۸ b۳۷، b۲۲، b	کمک رسانی	

با توجه به جدول ۱ نمونه گیری تئوریک، تعداد ۵ مفهوم و ۳۷ زیر مفهوم جدید به مفاهیم و مقولات اول اضافه شد.

لذا با بررسی و تحلیل جدول ۲ مفاهیم، زیر مفاهیم و مقولات جدید به شرح زیر اضافه شد:

- ۱- ذیل مقوله « وظایف فردی » زیرمفهوم های « احساس وظیفه، پژوهش و دانش، مصلحت، هشیاری، سازگاری، راستگویی، خلق نیکو، انعطاف، منیع الطبع، قدر خود را دانستن، پرانگیزه » اضافه شد.
- ۲- ذیل مقوله « وظایف اجتماعی و محیطی » زیرمفهوم های « عبرت از گذشته، قدرت و نشاط کاری، وجدان آرمان خواه، کمک به نیازمندان، مهربانی با دیگران، ذکر و دعا، حقوق عمومی، دفاع از اقشار ضعیف، جوانمردی، داوطلبی، کارآمدی، کارگزاران، فعالان، سرعت عمل، همت و اراده » اضافه شد.
- ۳- ذیل مقوله « وظایف دینی و مذهبی » زیرمفهوم های « ما می توانیم، فضیلت، رویکرد دینی، ارزش معنوی، شعور معنوی، وجدان اخلاقی شاکر، تقوی و دوری از حرام، دوری از سبک زندگی غربی، ارزش دینی، دل نورانی، معرفت اسلامی » اضافه شد.
- ۴- ذیل مقوله « وظایف سازمانی » زیرمفهوم های « انفعال ناپذیر، تصمیم گیری، منطقه ای اندیشیدن و جهانی عمل کردن، تلاش جهادی، تلاش همه جانبه، انگیزه جهادی، جهت گیری انقلابی و جهادی، انقلاب علمی، جهاد علمی و رستاخیز علمی آزادی اجتماعی، منزلت اجتماعی، احترام » اضافه شد.

- ۵- ذیل مقوله «وظایف مدیریت و رهبری» زیرمفهوم های «مدیریت جهادی، جوشش انقلابی، رهبری آسمانی، کردانی، آرمان خواهی انقلابی، نظریه نظام انقلابی، مروت انقلابی، جریان انقلابی، نگاه انقلابی، انگیزه انقلابی، زهد انقلابی، موضع انقلابی، ساده زیستی، قلب نورانی، نگاه امیدوارانه، امیدبخشی، مدیریت خردمندانه، گام های استوار، آینده سازی، امید به آینده، مدیریت کارآمد و خردمند و پر انگیزه» اضافه شد.
- ۶- زیر مفهوم «پاک دستی» از مقوله «وظایف دینی و مذهبی» حذف شده و به مفهوم «سلامت اداری» در مقوله «وظایف سازمانی» اضافه شد.
- ۷- ذیل مقوله «وظایف سازمان دانشگاهی» مفاهیم «سلامت اداری» اضافه شد و خود به عنوان یک مفهوم با زیر مفهوم «پاک دستی» تشکیل گردید.
- ۸- ذیل مقوله «وظایف مدیریتی» مفهوم «عدالت» اضافه شد و خود به عنوان یک مفهوم با زیر مفهوم های «مبارزه با بی عدالتی، استقرار عدالت، توزیع عدالت محور، عدالت در صدر اهداف بعثت» تشکیل گردید.
- ۹- ذیل مقوله «وظایف فردی» مفهوم «اعتماد به نفس» اضافه شد و خود به عنوان یک مفهوم تشکیل گردید.
- ۱۰- ذیل مقوله «وظایف اجتماعی و محیطی» مفهوم «کمک رسانی» اضافه شد و خود به عنوان یک مفهوم با زیر مفهوم های «فعالیت نیکوکاری، کمک به نیازمند، کمک به نهادهای اجتماعی» تشکیل گردید.
- ۱۱- ذیل مقوله «وظایف مدیریتی» مفهوم «همت» با مفهوم «اراده» با ۷هفت زیر مفهوم تلفیق و ادغام شد.
- ۱۲- ذیل مقوله «وظایف مدیریتی» مفهوم «تصمیم گیری» با زیر مفهوم های «تصمیم سازی، تصمیم گیری و عمل کردن» تشکیل شد.
- ۱۳- ذیل مقوله «وظایف اجتماعی و محیطی» مفهوم «حفظ آرمان ها» اضافه شد و خود به عنوان یک مفهوم با زیر مفهوم های «حفظ ارزش های انقلابی، پایبندی به شعارهای انقلاب،» تشکیل گردید.

جدول ۳- جمع بندی مقولات و مفاهیم و زیر مفهوم های استخراج شده در مرحله کفایت نظری

مقوله و ابعاد	مفاهیم	زیر مفهوم ها	مقوله و ابعاد	مفاهیم	زیر مفهوم ها
	ایثار		۳	اعتقاد	فضیلت، رویکرد دینی، ارزش
	اخلاص			معنویت	معنوی، شعور معنوی، وجدان
	توکل			اخلاق	اخلاقی شاکر، تقوی و دوری از

حرام، دوری از سبک زندگی غربی، ارزش دینی، دل نورانی، معرفت اسلامی، ما می توانیم،	خدماتحوری	وظایف دینی و مذهبی	احساس وظیفه، پژوهش و دانش، مصلحت، هشیاری، سازگاری، راستگویی، خلق نیکو،	دانایی	۱
	سبک زندگی اسلامی			حکمت	
	ایمان			ابتکار	
انفعال ناپذیر، تصمیم گیری، منطقه ای اندیشیدن و جهانی عمل کردن، تلاش جهادی، انقلاب علمی، جهاد علمی، رستاخیز علمی تلاش همه جانبه، انگیزه جهادی، جهت گیری انقلابی و جهادی، جهاد علمی، آزادی اجتماعی، منزلت اجتماعی، احترام	قاطعیت و حساسیت	۴	انعطاف، منیع الطبع، قدر خود را دانستن، پراگیزه	نظم	وظایف فردی
	عملگرایی			شجاعت	
	سلامت اداری			تواضع	
	تلاش و کوشش			اعتماد به نفس	
روحیه جهادی، فساد ستیزی، آزادی و آزادی خواهی، تکریم	روحیه جهادی	وظایف سازمان دانشگاهی	عبرت از گذشته، قدرت و نشاط کاری، وجدان آرمان خواه، کمک به نیازمندان، مهربانی با دیگران، ذکر و دعا، حقوق عمومی، دفاع از اقشار ضعیف، جوانمردی، داوطلبی، کارآمدی، کارگزاران، فعالان، سرعت عمل، همت و اراده	روحیه برادری	۲
	فساد ستیزی			خیرخواهی	
	آزادی و آزادی خواهی			مسئولیت پذیری	
	تکریم			گذشت	
مدیریت جهادی، جوشش انقلابی، رهبری آسمانی، کاردانی، آرمان خواهی انقلابی، نظریه نظام انقلابی، مروت انقلابی، جریان انقلابی، نگاه انقلابی، انگیزه انقلابی، زهد انقلابی، موضع انقلابی، ساده زیستی، قلب نورانی، نگاه امیدوارانه،	روحیه انقلابی	۵	دیگران، ذکر و دعا، حقوق عمومی، دفاع از اقشار ضعیف، جوانمردی، داوطلبی، کارآمدی، کارگزاران، فعالان، سرعت عمل، همت و اراده	قانون گرایی	وظایف اجتماعی و محیطی
	آینده نگری			حفظ آرمان ها	
	اندیشمندی			حمایت از دیگران	
	خرد گرایی			جوان گرایی	
	هوشمندی			کمک رسانی	
	عقلانیت				
	عدالت				
	تصمیم گیری				

امیدبخشی، مدیریت خردمندان، گام های استوار، آینده سازی، امید به آینده. مدیریت کارآمد و خردمند و پر انگیزه	همت و اراده				
	امیدواری				
	مدیریت جهادی				

۲-۴- کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری ارتباط مقولات و مفاهیم با یکدیگر مورد بحث و بررسی قرار می گیرد. در یک بررسی مقایسه ای این مقولات در سه طبقه جای می گیرند؛ که عبارت اند از: ارزش های بنیادین، ارزش های اساسی و ارزش های کاربردی. روابط این ارزش ها به صورت یک فرآیند قیاسی طی می شود؛ به طوری که ارزش های کاربردی ذیل ارزش های اساسی تعریف می شود و ارزش های اساسی نیز به مراتب ذیل، ارزش بنیادین معنا و مفهوم پیدا می کنند.

ارزش های کاربردی:

ایثار، اخلاص، اعتقاد، توکل،
ابتکار، شجاعت، اعتماد به نفس،
مسئولیت پذیری، خیرخواهی،
گذشت، قانون گرایی، سبک
زندگی اسلامی، ایمان، قاطعیت،
عملگرایی، سلامت اداری، تلاش،
ارزش های اساسی:

فداکاری،
خدا محور، عدالت محوری، حفظ
آرمان ها، جوان گرایی، نظم، روحیه
جهادی، انقلابی و برادری، دانایی و
حکمت، تواضع، خرد گرایی
وعقلانیت، آینده نگری، معنویت،
آزادی خواهی، اندیشمندی،
هوشمندی، مدیریت

ارزش بنیادین:

رعایت اخلاق حرفه ای
برای
خودسازی، جامعه سازی،
تمدن سازی

نمودار ۲- شبکه مقولات استخراج شده

۳-۴- الگوی ارزش های اخلاق حرفه ای

همان طور که در نمودار ۲ (شبکه مقولات استخراج شده) گفته شد؛ ارزش های رعایت اخلاق حرفه ای از نگاه مقام معظم رهبری (زیدعزه) احصا شد. جهت تبیین مناسب تر از ارزش ها، آن ها در سه دسته ارزش بنیادین و ارزش های اساسی و ارزش های کارکردی طبقه بندی شدند.

ارزش های کارکردی ارزش های عملی ناشی از ارزش های اساسی هستند که می بایست هر فرد آن ها را در مقام اجرا، سرلوحه فعالیت خود قرار دهد. ارائه این ارزش های اساسی و کارکردی، در حقیقت منشور اخلاق حرفه ای را از منظر مقام معظم رهبری (زیدعزه) تبیین خواهد نمود.

جدول زیر خلاصه ای از این ارزش ها را نشان می دهد:

جدول ۴ - جمع بندی ارزش ها

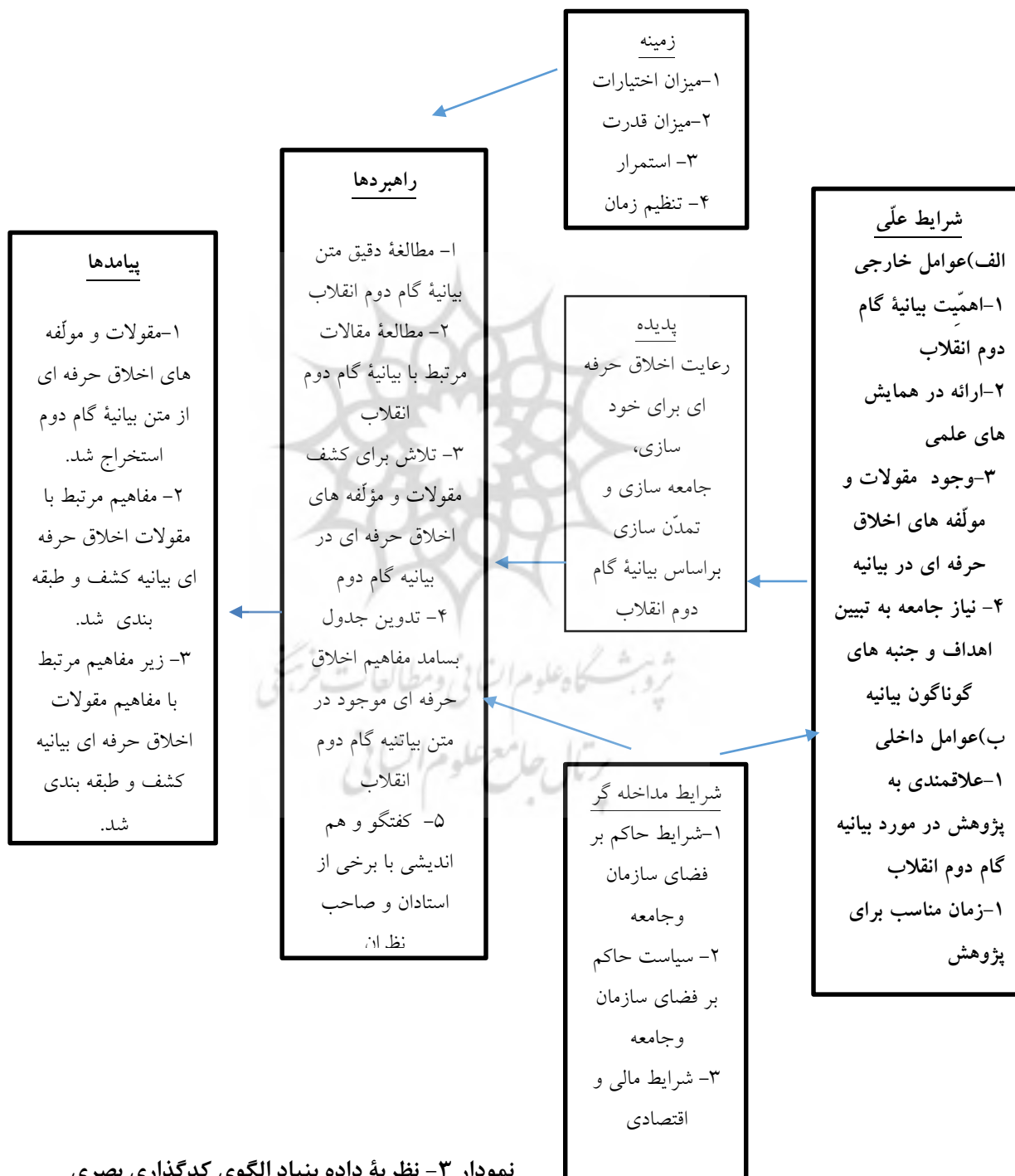
ارزش بنیادین	ارزش های اساسی	ارزش های کارکردی
	خدماحوری	ایثار، اخلاص، اعتقاد، توکل، سلامت اداری، سبک زندگی اسلامی، دوری از حرام، شاکر، دل نورانی، معرفت اسلامی، ذکر و دعاکردن، قلب نورانی
	عدالت محوری	فساد ستیزی، وجدان اخلاقی، وجدان آرمان خواه، رعایت حقوق عمومی، دفاع از اقشار ضعیف، کمک به نیازمندان، منزلت اجتماعی
ارزش بنیادی	حفظ آرمان ها	ایمان، ارزش دینی، آرمان خواهی انقلابی، نظریه نظام انقلابی، مروت انقلابی، نگاه انقلابی، انگیزه انقلابی، زهد انقلابی، موضع انقلابی
رعایت اخلاق حرفه ای برای	جوان گرایی	شجاعت، قدرت و نشاط کاری، داوطلبی، کارآمدی، سرعت عمل، جوشش انقلابی، پراگیزه
خودسازی،	نظم	قانون گرایی

جامعه سازی، تمدن سازی	روحیه جهادی، انقلابی و برادری عملگرایی، تلاش، کمک رسانی، ما می توانیم، تلاش جهادی، تلاش همه جانبه، انگیزه جهادی، جهت گیری انقلابی و جهادی، جهاد علمی
داناوی و حکمت	پژوهش و دانش، کردانی
تواضع	احترام، تکریم، انعطاف، منیع الطبع، مهربانی با دیگران، جوانمردی
خرد گرایی و عقلانیت	عبرت از گذشته
آینده نگری	منطقه ای اندیشیدن و جهانی عمل کردن، آینده سازی، مصلحت
معنویت	فضیلت، رویکرد دینی، ارزش معنوی، شعور معنوی
آزادی خواهی	آزادی اجتماعی
اندیشمندی و هوشمندی	هشیاری
امیدواری	اعتماد به نفس، امید به آینده، نگاه امیدوارانه، امیدبخشی
همت و اراده	مصمم، ابتکار، گام های استوار
مدیریت جهادی	مسئولیت پذیری، قاطعیت مدیریت خردمندان، مدیریت کارآمد و خردمند و پر انگیزه، احساس وظیفه، رهبری آسمانی، انفعال ناپذیر
اخلاق	خیرخواهی، گذشت خلق نیکو، ساده زیستی، راستگویی، سازگاری

همانگونه که در جدول بالا دیده می شود؛ تعداد ۲۲ ارزش اساسی و ۸۸ ارزش کارکردی از متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، به عنوان مفاهیم منشور اخلاقی استخراج و تبیین شده است.

۵- ارائه نظریه

نظریه پردازان داده بنیاد، نظریه خودشان را در سه شکل ممکن ارائه می دهند: یک، الگوی کدگذاری بصری دو، مجموعه ای از قضایا (یا فرضیه ها) و سه، داستانی که به شکل روایی نوشته می شود. (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۸۹) لذا با توجه به گویایی و اختصار در این پژوهش از الگوی کدگذاری بصری استفاده شده است.

نمودار ۳- نظریه داده بنیاد الگوی کدگذاری بصری

براساس جمع بندی مقوله ها، مفهوم ها و زیرمفهوم ها در بیانیه گام دوم، نسبت به ابعاد وظایف فردی، وظایف دینی و مذهبی، وظایف سازمانی، وظایف اجتماعی و محیطی و وظایف مدیریتی اخلاق حرفه ای استادان، کارکنان و دانشجویان خودسازی، جامعه سازی و تمدن سازی، توجه ویژه داشته و در جای جای این بیانیه، به مقولات و مفاهیم قید شده تأکید داشته است. لذا این بیانیه مهم، می تواند برای همه آحاد جامعه و به ویژه مسئولین، کارگزاران و کارمندان یک فصل الخطاب، محسوب شود.

۶- نتیجه گیری

با توجه به این که آرمان های معنوی و اخلاقی، زندگی یک جامعه، یک کشور و یک ملت را جهت دار می کند و به تلاش و مبارزه آن ها معنا می دهد و برای انسان هویت می سازد؛ اگر ذخیره اخلاقی و معنوی در وجود انسان از حد لازم کاهش یابد، انسان دچار لغزش ها و گمراهی های بزرگی خواهد شد. زیرا معنویت موجب هدفدار شدن انسان بوده و زندگی او را معنا می کند؛ مقام معظم رهبری (زیدعزه) به عنوان رهبر فقیه و فرزانه انقلاب، همواره به حقیقت این امر توجه داشته و در هر سخنرانی با مسئولین و کارگزاران نظام، سایر ارگان ها و حرفه ها، و به ویژه در بیانیه گام دوم انقلاب، آنان را از توصیه هایی اخلاقی بهره مند می سازند. لذا در این پژوهش سعی کردیم کلیه مقولات، مفاهیم و زیر مفاهیم ارزش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، را احصاء نموده و به صورت مدون و طبقه بندی شده تبیین نماییم.

بدین منظور ارزش های اخلاق حرفه ای در بیانیه گام دوم انقلاب سه ارزش بنیادین خودسازی، جامعه سازی و تمدن سازی و ۲۲ ارزش اساسی خدامحوری، عدالت محوری، آرمان ها، نظم، روحیه جهادی، انقلابی و برادری، دانایی و حکمت، تواضع، خرد گرایی و عقلانیت، آینده نگری، معنویت، آزادی خواهی، اندیشمندی، هوشمندی، امیدواری، همت، مدیریت جهادی، اخلاق) و تعداد ۲۱ ارزش کاربردی (ایثار، اخلاص، اعتقاد، توکل، ابتکار، شجاعت، اعتماد به نفس، مسئولیت پذیری، خیرخواهی، گذشت، قانون گرایی، سبک زندگی اسلامی، ایمان، قاطعیت، عملگرایی، سلامت اداری، تلاش، فساد ستیزی، تکریم، مصمم، کمک رسانی) جمع بندی، طبقه بندی و تبیین شد.

این موارد بیان شده در بیانیه گام دوم انقلاب، در حقیقت ارزش هایی هستند که رعایت آن ها یک حرفه را ارزشمند می سازد. البته لازم به ذکر است؛ وزن هریک از این ارزش ها متناسب با حرفه های مختلف به صورت اقتضائی، می بایست تعریف شده و هر حرفه متناسب با اقتضائات و شرایط خاص خود، به تعریف و اولویت بندی ارزش های استخراج شده بپردازند. در مجموع

باید گفت براساس اهداف غایی بیانیه، رعایت این بایسته ها و ارزش های اخلاقی، در درجه اول، به خودسازی و در درجه دوم، به جامعه سازی و در درجه سوم به تمدن سازی منجر خواهد شد.

نکته دیگری که قابل ذکر و یادآوری است؛ این که پژوهش حاضر در مقایسه با سایر مقالات، حاوی نکات متمایزکننده ای است. یکی آنکه تعدادی از مقالات، ارزش های اخلاقی مورد اشاره غرب را مبنای کار تحقیقاتی خود قرار داده اند؛ در حالی که اینجا هدف، تولید ارزش های اخلاقی متناسب با بافت فرهنگی انقلاب اسلامی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که توسط مقام معظم رهبری (زید عزه) منتشر و ابلاغ شد.

درمجموع در راستای یافته های تحقیق یک سری پیشنهاد های پژوهشی و کاربردی به شرح زیر ارائه می گردد:

۷-۱- پیشنهاد های پژوهشی

- ۱- پیشنهاد می شود نظرات امام خمینی (ره) نیز در حوزه ارزش های اخلاق حرفه ای نیز به عنوان موضوع پژوهش ابلاغ شود و با تجمیع نظرات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (زید عزه) منشور ملی اخلاق حرفه ای تدوین گردد.
- ۲- یکی از نکات مهم و ضروری پژوهشی، تحلیل روابط بین مقولات اخلاق حرفه ای و تبیین شیوه تعاملات و روابط تأثیر و تأثر با یکدیگر است، که نیازمند فعالیت جدید پژوهشی است.
- ۳- یکی دیگر از موضوعات پژوهشی در این زمینه، بررسی وضعیت سنجی اخلاق حرفه ای در دستگاه های اجرایی مبتنی بر ارزش های اخلاق حرفه ای موجود در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است.
- ۴- مقایسه یافته های تحقیق با ارزش های اخلاق حرفه ای از منظر غربی نیز می تواند پژوهش دیگری برای نشان دادن وجه تمایز و میزان افتراق و شباهت ها باشد.

۷-۲- پیشنهاد های کاربردی

- ۱- پیشنهاد می شود سازمان ها و دستگاه های دولتی براساس ارزش های اخلاق حرفه ای احصا شده، منشور اخلاق حرفه ای خود را مورد بازنگری قرار دهند.
- ۲- پیشنهاد می گردد که دستگاه های اجرایی به منظور انطباق پذیری با اندیشه ولایت، اصول به دست آمده را به روش های گوناگون (بروشورها، برگزاری کارگاه های آموزشی، هم اندیشی، کرسی های آزاد اندیشی و...) ترویج نموده و نهادینه سازند.

- ۳- همچنین بررسی و نشان دادن ملموس تر هریک از ارزش های کارکردی در اقدامات و عملیات دستگاه های اجرایی بهتر می تواند در باورپذیر نمودن آن ها و شناسایی آسیب ها و معضلات اخلاقی در سازمان ها کمک نماید.
- ۴- پیشنهاد دیگر آن است که سازمان ها، متناسب با ویژگی های مشاغل و پست های سازمانی، آن ارزش های کارکردی که بیشتر به مشاغل مرتبط هستند را شناسایی کرده و به صورت یک سری کدهای رفتاری مدیریتی، کارمندی تعریف مجدد، تدوین نهایی و ترویج نمایند.

فهرست منابع

- ۱) قرآن کریم
- ۲) ابن مسکویه، احمد بن یعقوب؛ (۱۳۷۱). تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق، قم: انتشارات بیدار.
- ۳) استراوس، آنسلم؛ کوربین، جولیت (۱۳۸۷). اصول روش تحقیق کیفی نظریه مبنایی، رویه ها و شیوه ها، بیوک محمدی. تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ۴) الوانی، سید مهدی؛ دانایی فرد، حسن؛ آذر، عادل، (۱۳۸۶). روش شناسی پژوهش کیفی در مدیریت رویکردی جامع، تهران، انتشارات صفار.
- ۵) بشیری، زهره؛ بازوبندی، آرزیتا؛ قاسمی، پریش، (۱۳۹۸). اخلاق حرفه ای معلمان، فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی میان رشته ای تابستان ۱۳۹۸ - شماره ۴۱.
- ۶) بهشتی فر، ملیکه و نکویی مقدم، محمود، (۱۳۸۹). رابطه رفتار اخلاقی مدیران با رضایت شغلی کارکنان، مجله اخلاق در علوم و فناوری (پیاپی ۱۳)، بهار و تابستان ۱۳۸۹ شماره ۱-۲.
- ۷) بیگ زاده، جعفر؛ صادقی، محمد؛ ابراهیم پور، داوود، (۱۳۹۱). تأثیر عوامل سازمانی بر رشد اخلاق حرفه ای کارکنان، اخلاق در علوم و فناوری، دوره ۷، شماره ۲.
- ۸) حسینی خامنه ای، سید علی. (۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
- ۹) خنیفر، حسین، (۱/۵/۱۳۹۹). بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، نشست علمی، سایت دانشگاه فرهنگیان، چهارشنبه ۲۰ آذر ۱۳۹۸. / <https://akhbaremi.ir/137725>
- ۱۰) دانایی فرد، حسن و امامی، مجتبی. (۱۳۸۶). استراتژی های پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه پردازی داده بنیاد اندیشه مدیریت، سال اول، شماره دوم - پاییز و زمستان ۱۳۸۶.
- ۱۱) فرامرز قرامکی، احد و برخوردار، زینب و موحدی، فایزه، (۱۳۹۵). اخلاق حرفه ای در مدرسه، چاپ دوم، تهران: انتشارات مؤسسه خیریه آموزشی، فرهنگی شهید مهدوی.
- ۱۲) فرامرز قرامکی، احد و برخوردار، زینب و موحدی، فایزه، (۱۳۹۵). اخلاق حرفه ای در مدرسه، چاپ دوم، تهران: انتشارات مؤسسه خیریه آموزشی، فرهنگی شهید مهدوی.
- ۱۳) فرامرز قرامکی، احد. (۱۳۸۷). درآمدی بر اخلاق حرفه ای، چاپ یکم، تهران: انتشارات سرآمد.
- ۱۴) فرامرز قرامکی، احد. (۱۳۹۳). اخلاق حرفه ای، چاپ ششم، تهران: مجنون.
- ۱۵) فرامرز قرامکی، احد؛ تورانی، حیدر؛ دادار، نصرالله، (۱۳۹۴). اخلاق، مثنی پند و پیمان نیست! چرایی و چیستی اخلاق حرفه ای، مجله رشد مدیریت مدرسه، زمستان ۱۳۹۴، شماره ۱۱۱، صص ۸-۱۲.
- ۱۶) مجلسی، محمدباقر بن محمد تقی، (۱۳۸۸). بحار الانوار، ج ۱۶، قم: انتشارات نور وحی.
- ۱۷) محمد داودی، امیر حسین؛ بهادری، سعید، (۱۳۹۶). تعیین عوامل مؤثر بر اثربخشی اخلاق حرفه ای از دیدگاه معلمان استان قم، مجله علمی و پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، پاییز ۱۳۹۶ - شماره ۳۱، صص ۱۶۵-۱۸۶.

- ۱۸) مشایخی پور، محمد علی، (۱۳۹۰). مبانی اخلاق کار از دیدگاه امام علی علیه اسلام دو فصلنامه علمی و پژوهی مدیریت اسلامی، سال نوزدهم، شماره ۱، صص ۱۵-۲۳.
- ۱۹) ملکی، حسن (قاسم)، (۱۳۹۵). اخلاق حرفه ای، چاپ اول، تهران: نشر آبیژ.
- ۲۰) موسوی، فرانک و همکاران. (۱۳۹۵). اخلاق حرفه‌ای مدیران آموزشی، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال یازدهم، شماره ۴؛ صص ۸۹-۹۶.
- ۲۱) میرکمالی، سید محمد، (۱۳۸۲). اخلاق و مسئولیت اجتماعی در مدیریت آموزشی. مجله روان شناسی و علوم تربیتی. دوره ۳۳، شماره ۱، صص ۲۰۱-۲۲۱.
- ۲۲) میرکمالی، سید محمد، (۱۳۸۹). رهبری و مدیریت آموزشی. تهران: نشر یسپرون.
- ۲۳) هدایتی، علی اصغر؛ برجعلی زاده، راضیه؛ اله بداشتی، ندا، (۱۳۹۰). اخلاق حرفه ای در آموزه های دینی، مجله تاریخ پزشکی، علمی-پژوهشی پاییز ۱۳۹۰، شماره ۸، صص ۳۷-۶۴.

24) Norberg, Katarina & Johansson, Olof. (2007). Ethical Dilemmas of Swedish School

The values of professional ethics in the university from the point of view of the statement of the second step of the revolution, based on the foundation's data theorizing strategy

Farhad Nazari

Ph.D. in Persian language and literature, head of security department and teacher of Farhangian University of Hamadan. Email: nazari2523@gmail.com

Abstract

One of the fundamental issues of all human societies is the observance of professional ethics. If the moral reserve in human beings diminishes, they will suffer great slips and misguidances. Thus, at present, the vacuum of a professional moral charter is felt, which is indigenous and in line with the needs of the Islamic system and revolution. This study has tried to identify this pattern based on the statement of the second step of the revolution. According to the statement, the production and publication of the Professional Ethics Charter opens a new horizon for the country's departments and organizations and creates the right orientations for them to achieve the ultimate goals of the Islamic Revolution. That is, to achieve civilization. In this study, using the information collection method as a library and using the advantage of the Foundation's data theorizing strategy in the field of information analysis, the statement of the second step of the Supreme Leader's revolution (Zayd Azza) and all categories, concepts, concepts are examined. The following concepts describe the values of professional ethics based on this statement and are classified as a charter of the values of professional ethics. In the second step of the Revolution, 22 basic values and 21 practical values were summarized in 5 categories of individual, social, religious, organizational and managerial professional ethics. According to the ultimate goals of the statement, the observance of these requirements and values of professional ethics will, in the first place, lead to self-construction, in the second place to socialization, and in the third place to civilization.

Keywords: Moral values, professional ethics, statement of the second step of the revolution, Supreme Leader